

6.10.2015

**VARASTOKIRJASTO
TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2017 – 2020**

Sisällysluettelo 1

1. Perustehtävä ja tavoite
2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi
 - 2.1. Hallinnolliset muutokset
 - 2.2. Digitalisoituminen
3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena
 - 3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain
 - 3.1.1. Aineiston vastaanotto
 - 3.1.2. Aineiston käsittely
 - 3.1.3. Aineiston käyttöön asettaminen
 - 3.2. Kehittämishankkeet
4. Investoinnit
5. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma
6. Henkisten voimavarojen hallinta

liite

Talous 2015 - 2020

1. Perustehtävä ja tavoite

Tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston säilyttämistä ja käyttöön asettamista varten on vuonna 1989 perustettu opetusministeriön alainen Varastokirjasto. Varastokirjaston tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. (Laki Varastokirjastosta n:o 1078/1988 ja asetus n:o 12/1989, uudistettu n:o 94/1992).

Vuonna 2015 käytyjen tulosneuvottelujen mukaan tarkistetut tulostavoitteet vuodelle 2016 ovat seuraavat:

Toiminnalliset tavoitteet:

Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Varastokirjasto ottaa vastaan voimavarojensa puitteissa kirjastoista siirrettävää aineistoa ja käsittelee sen tehokkaasti sekä kiinnittää huomiota kirjastoille annettavaan ohjeistukseen koskien Varastokirjastoon toimitettavaa aineistoa. Varastokirjasto tehostaa toimintaansa tavoitteena käsittelyrästien loppuminen viimeistään vuoden 2015 aikana.

Aineiston käyttö

Tilaukset toimitetaan viivytyksettä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu alan kehittämishankkeisiin.

Varastokirjasto osallistuu kansallisen kirjastoverkon suunnittelu- ja kehittämistyöhön ja varautuu toimintaympäristön muutoksiin.

Kehittämishankkeet tulos sopimuksessa kaudelle 2013-2016 ja vuotta 2016 koskeissa tulosneuvotteluissa:

- (1) Varastokirjasto osallistui kirjastosektoreiden hankkeeseen uudesta kirjastojärjestelmästä (UKJ). Tavoitteena oli järjestelmä, joka mahdollistaa aineistoa lähettävien kirjastojen osallistumisen Varastokirjaston aineistonkäsittelyyn. UKJ-hanke päättyi 2014 lopussa. Varastokirjasto osallistuu soveltuvin osin kirjastosektoreiden tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuurin kehittämiseen ja vaikuttaa kirjastojen toimintaan siten, että kirjastot pystyisivät siirtämään metadatta Varastokirjaston tietokantaan aineistoa lähettäessään.
- (2) Kokoelmapolitiikkansa selkiyttämiseksi ja rästien purkamiseksi Varastokirjasto on laatinut yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa täsmennetyt ohjeistuksen aineistojen vastaanottamista varten. Kokoelmiin sopimattoman aineiston ja kaksoiskappaleiden kerääntymisen lopettamiseksi Varastokirjasto on kehittänyt aineistoa lähettävien kirjastojen ja Varastokirjaston välisen palvelusopimusjärjestelmän, jossa on tarkennettu lähettävien kirjastojen vastuuta Varastokirjastoon toimitettavan aineiston arvioinnista. Varastokirjasto seuraa uudistetun vastaanottopolitiikan toteutumista sopimuskaudella ja selvittää, miten yhteistyötä voidaan kehittää ja tarvitaanko esimerkiksi jonkinlainen sanktiojärjestelmä sellaisissa tapauksissa, että lähetetty aineisto on selvästi ohjeiden vastaista.

Kauden 2017 – 2020 tulos sopimus valmistellaan vuoden 2016 kevääseen mennessä.

2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi

2.1. Hallinnolliset muutokset

Kirjastoverkon muutokset jatkuvat edelleen.

Yliopistouudistuksen jälkeen lähes kaikissa yliopistokirjastoissa kokoelmatiloja on vähennetty. Ammattikorkeakouluja on kehitetty suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Rakennemuutoksen seurauksena kirjastot tulevat siirtämään painettuja aineistojaan Varastokirjastoon runsain määrin. Varastokirjaston tekemän aineistonsiirtoihin liittyvän kyselyn mukaan kirjastoilla on vaikeuksia ennakoita siirtomääriä.

Kuntien yhdistymiset, seutukirjastot ja kirjastojen alueelliset yhteisjärjestelmät lisäävät kokoelmien yhteiskäyttöä ja järkipäristävät varastointikäytäntöjä. Suunnitelmallinen kokoelmayhteistyö lisää Varastokirjaston roolia yleisten kirjastojen kokoelmatyössä. Kirjastot ovat osa kuntien peruspalvelua ja niiden käyttö pysyy korkealla tasolla.

Erikoiskirjastoilla on samantyyppisiä ongelmia tilojen ja resursoinnin suhteen.

Koko toiminnan aikana aineistoa ovat luovuttaneet kaikki yliopistokirjastot, 21AMK-kirjastoa, kaikki maakuntakirjastot ja muista yleisistä kirjastoista lähes puolet sekä yli 300 muuta kirjastoa. Koko toiminnan aikana siirretystä aineistosta 85 % on peräisin yliopisto- ja muista tieteellisistä kirjastoista.

2.2. Rooli digitalisoituvassa maailmassa

Elektroninen julkaisutarjonta lisääntyy, ja monilla tieteenaloilla se muodostaa tärkeimmän aineistoresurssin jo nyt. Toimintasuunnitelmakaudella digitaalinen kulttuuri vakiintuu kaikilla kirjastosektoreilla. Painettua aineistoa tarvitaan kuitenkin kaikissa kirjastoissa. Painetun aineiston kustantamisen määrä on jatkuvasti kasvanut.

Tietoverkkojen maailmassa syntyy uusia mahdollisuuksia varastokirjastojen ja muiden painettuja aineistoja säilyttävien instituutioiden yhteistyölle. Ympäri maapalloa on suuri määrä tieteellisesti arvokasta painettua aineistoa, jota tuskin koskaan digitoidaan. Vapaa pääsy tuohon rikkaaseen ja historialliseen tutkimuskokoelmaan kaikilla kielillä ja kaikista kulttuureista, on tärkeää. Kysymys ei ole paikallinen, ei edes kansallinen, vaan painetun aineiston käytettävissä pitämiseen tarvitaan globaalia koordinaatiota – kansainvälistä varastokirjastojen verkostoa. Varastokirjastojen yhteistyö saattaa avata uusia mahdollisuuksia moneen suuntaan.

Digitaalinen aineistojen välittäminen kirjastosta toiseen ja mahdollisuuksien mukaan suoraan loppukäyttäjälle on kansainvälisen varastokirjastoyhteistyön ytimessä. Kaukopalvelun kehittäminen ylipäätään on merkittävimpiä tulevaisuuden haasteita.

Vaikka kirjastojen kokoelmissa ja niiden käyttökulttuurissa tapahtuu muutoksia, on edelleen huolehdittava peruspalveluista kuten aineiston kuvailu ja asettaminen käyttöön. Muun muassa verkkoluettelot tuovat vanhankin aineiston helpommin esiin. Kirjastoaineisto muuttuu ja tulee uusia mediatyyppejä. Painetun aineiston aktiivinen käyttöikä lyhenee, mikä luo entistä suurempia paineita sen varastoinnille ja/tai poistoille. Aineistot ovat entistä lyhyemmän ajan paikallisessa käytössä ja ne siirretään entistä nopeammin Varastokirjastoon.

3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena

3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain

Osana kansallista kokoelmayhteistyön periaatteiden ja käytäntöjen kokonaisuutta Varastokirjasto on kehittänyt yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa uutta kokoelmapolitiikkaa. Palvelusopimus- ja kokoelmayhteyshenkilöjärjestelmällä pyritään uuden kokoelmapolitiikan jalkauttamiseen kirjastoissa.. Lähtävillä kirjastoilla on jatkossa suurempi vastuu Varastokirjastoon toimitettavan aineiston evaluoinnista. Uusi kokoelmapolitiikka antaa myös Varastokirjastolle mahdollisuuden poistaa erittäin vähän käytettyä aineistoa.

3.1.1 Aineiston vastaanotto

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2013-2015 siirretyn aineiston määrä ja vastaava tilansäästö kirjastoissa:

Tilan vapauttaminen	2013	2014	2015 arvio
siirrettyä aineistoa (hm)	6459	6766	5100
vaikuttavuus vuositaso (m ²)	1492	1562	1177
kumulatiivinen (m ²)	30900	32400	33600

Kehittämishankkeella 2 toteutetaan vuodesta 2015 alkaen se, että vuosina 2016 - 2020 aineistoa otetaan vastaan 4500 hm hyllymetriä vuodessa, yhteensä noin 22,5 hyllykilometriä.

3.1.2. Aineiston käsittely

Varastokirjasto osallistuu aktiivisesti kansalliseen luettelointiyhteistyöhön ja soveltaa yhteisiä sopimuksia omaan toimintaympäristöönsä sopivalla tavalla. Kansainvälistä luettelointikehitystä seurataan, ja kaikki toimintaa mahdollisesti parantavat asiat punnitaan. Poimintaluetteloinnin osuus kasvaa, sillä muista kirjastoista siirrettävä aineisto sisältyy enenevässä määrin yhteisluetteloon.

Vuodesta 2006 Varastokirjastoon on kertynyt rästejä, jotka on purettu erityisessä projektissa vuosina 2013 - 2015. Ongelmana on kuitenkin se, että aineistoa saapuu jatkuvasti enemmän kuin vakinainen henkilöstö sitä ehtii käsitellä. Vakinainen henkilöstö käsittelee nykyresursseilla vajaat 5 hyllykilometriä aineistoa vuodessa.

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2013-2015 käsitellyn aineiston määrä:

Aineiston käsittely (hm)	2013	2014	2015 ennuste
Monografiat	2 592	4461	4100
Kausijulkaisut	3 673	5106	3360
Väitöskirjat	345		
Yhteensä	6 610	9657	7460

Vuosina 2013 ja 2014 aineistonkäsittelyn tehostuminen johtui osin erillisrahoituksella käynnistetystä rästienpurkuprojektista. Se jatkui vielä vuonna 2015 siirtomäärärahoilla, joita syntyi, kun uuden tilan rakentaminen viivästyi.

Vuosina 2016 – 2019 aineistoa pystytään käsittelemään budjettirahoituksella 4500 hyllymetriä vuodessa eli yhteensä noin 22,5 hyllykilometriä.

Vuoden 2020 lopussa aineistoa on käytettävänä noin 109 000 hm.

Uudet tilat saatiin vuonna 2014. Hyllyjä uuteen tilaan saatiin noin 27 kilometriä. Ne riittävät vuoteen 2021 asti.

3.1.3. Aineiston käyttöön antaminen

Aineisto annetaan käyttöön nopeasti ja kustannustehokkaasti. Lainat ja jäljenteet toimitetaan saman päivän aikana kuin tilaus saapuu, kuitenkin 24 tunnin kuluessa. Digitaalista aineistonvälitystä lisätään mahdollisuuksien mukaan.

Aineiston toimittamisessa asiakkaille tutkitaan uusia logistisia ratkaisuja yhdessä asiakaskirjastojen kanssa. Palveluja tarjotaan molemmilla kotimaisilla kielillä sekä englanniksi.

Palvelutasoa ylläpidetään ja kehitetään henkilökunnan jatkuvalla koulutuksella ja osallistumisella kansallisiin aineistojen yhteiskäyttöhankkeisiin. Henkilökunnan jaksamista ja motivaatiota kehitetään panostamalla koulutukseen, viestintään ja työtehtävien jatkuvaan kehittämiseen.

Vuosina 2013-2015 tilausten määrä on seuraavan taulukon mukainen:

	2013	2014	2015 arvio
Tilauksia	80 871	83038	86000

Varastokirjaston palvelutoiminnan tärkein vaikutus näkyy aineistojen yhteiskäytön edistämisenä. Varastokirjaston kokoelma on kansallisessa yhteisessä käytössä mahdollistaa vähän käytetyn aineiston luotettavan nopean ja maksuttoman saatavuuden.

Tekijänoikeuslain vaikutuksia palvelutoimintaan ja erityisesti artikkelikopioiden toimittamiseen seurataan.

3.2. Kehittämishankkeet

Vanhat kehittämishankkeet on esitelty luvussa 1.

Uusia kehittämishankkeita

-
- Kansallisen digitaalisen kirjaston käyttöliittymän tekemiseen osallistuminen
- kansainvälinen yhteistyö Euroopassa
- Metadatayhteistyö lähetettävien kirjastojen kanssa

4. Investoinnit

Uusia skannereita hankitaan vuosina 2017 -2019. Suunnitelmakaudella varaudutaan huonokuntoisten hyllyjen korjaamiseen tai poistamiseen.

Tiloihin ja uusiin hyllyihin liittyvistä investoinneista vastaa Senaatti.

5. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma

Varastokirjasto toteutti osaltaan hallitusohjelman vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa vuosille 2012 – 2015. Varastokirjastolta vähennettiin yhtä henkilötyövuotta vastaava määräraha. Tämä

merkitsi rakenteiden, toimintatapojen ja prosessien kehittämistä sekä varautumista sopeuttamaan toimintaa väheneviin resursseihin.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Jo päättyneen VATU-hankkeen inhimillisen pääoman kehittämistä on jatkettu kaikilla osa-alueilla. Innostavan johtamisen ja esimiestyön pohjalta on järjestetty henkilöstön ja johtokunnan yhteisiä työpajoja ja näitä jatketaan. Osaamisen ja työkyvyn ylläpitämisen suhteen työtä jatketaan.

Henkilöstön keski-ikä on melko korkea. Tämä vaatii johdolta erityisiä toimenpiteitä henkilöstön työssä jaksamisen suhteen. Ikäjohtamista on sovellettu. Lisäksi parannetaan ergonomiaa, työnkulkuja ja työtapoja.

Työtyytyväisyyttä on seurattu useita vuosia osana henkilöstötilinpäätöstä. Indeksi on pysynyt melko vakaana vuosia ja se oli 3,4 vuonna 2014. Työhyvinvointia ja jaksamista edistetään yhdessä työterveyshuollon kanssa. Työilmapiiriä ja työssä viihtyvyyttä parannetaan mahdollisuuksien mukaan. Omaehtoista liikunta- ja kulttuuriharrastusta sekä henkilökunnan virkistystoimintaa tuetaan. Sairauspoissaolojen määrää pyritään vähentämään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Varastokirjastosta jää eläkkeelle vuoteen 2020 mennessä viisi virkamiestä.

Liite: talous 2014 - 2020

Varastokirjasto	29.9.2015							
Talous 2014 - 2020	PV							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
palkat		866	983	836	800	800	800	800
%		51,2 %	46,5 %	47,7 %	46,6 %	45,2 %	45,5 %	45,7 %
vuokrat		534	761	623	633	644	655	666
%		31,6 %	36,0 %	35,6 %	36,8 %	36,4 %	37,2 %	38,0 %
palvelujen osto		218	244	200	200	200	200	200
%		12,9 %	11,6 %	11,4 %	11,6 %	11,3 %	11,4 %	11,4 %
muut menot		74	106	92	85	85	85	85
%		4,4 %	5,0 %	5,3 %	4,9 %	4,8 %	4,8 %	4,9 %
investoinnit					20	40	20	
					1,2 %	2,3 %	1,1 %	
kohdistamatonta			18					
Yhteensä		1692	2112	1751	1718	1769	1760	1751
TAE (+mahd.LTAE)		1866	1861	1751				
muuta (kertarahoitus)								
Rästit / OKM		128**						
2014 palkat: siirtomäärärahoja rästeihin (45)								
2015 palkat: siirtomäärärahoja rästeihin (180)								
2015 vuokrat: vuoden 2014 vuokria (45), lisätä 12 kk								
2016 palkat: - 1 htv								
2016 Vuokrat: -108 (+1,5%)								